

Kanalen

Informationsblad för Hudiksvalls Stads
Hembygdsförening

Nr 4, november 2016

Innehåll:

Gammaldags jul, försäljning i Guldsmeden m.m.	s 2
Rapport från berättarkväll i oktober	s 3
Hudiksvalls Posten för hundra år sedan	s 4 - 6
Rapport från höstutflykten	s 7
Barken Passarouang af Hudiksvall	s 8 - 9
Viktor Himmelstrand	s 10 - 11
Om hemsidan och om oss	s 12

Gammaldags jul och försäljning i Guldsmeden m.m.

Förlåt, en fråga.
Har Ni
profvat **Sasol-Tvålen?**

Hudiksvall för 100 år sedan.

Posthistoria och brevbärarminnen.

Gammaldags jul på Möljen 27 november

kl 12 - 17

Gammaldags jul har ett stort utbud av hantverkare och försäljare (se ruta här intill). Hembygdsföreningens bord erbjuder glögg, julkort, almanackor, lingonkransar, hemstöpta ljus, julkort, lotteri m.m. samt guldfiskdamm med godispåsar och guldfiskvinsten på 500 kr, skänkt av Hälsinglands Sparbank. Fiskdammens behållning går oavkortat via kyrkans diakoner till barnfamiljer i Hudiksvall. Tomten är på plats kl 13.00 - 14.30.

Program

12.00 Hälsningsanförande av Gunnar Sundblad

14.00 Sånggruppen VOX LINI

14.30 Luciapresentation - Lions och IOGT

15.00 Sånggruppen SMALL GROUP

Arrangörer: Hudiksvalls Stads Hembygdsförening i samarbete med Hudiksvalls kommun och Hudik City.

2016 års försäljare Gammaldags Jul

Alcaraz Jeanett: Granrisbockar, Gjutna krukor, Smycken m.m.

Berglocks Fårgård: Fårskinnprodukter, Skinn, Tofflor

Bergström Mia: Brända mandlar

Burgman Monica: Kransar, Toast, Julpaket

CT:s Hemslojd: Hantverksprodukter i trä

Danneskog Elisabeth: Ostkaka, Dörrkransar, Bak-

verk

Dellenlax: Lax

Eriksson Gun Britt: Stickat, Smycken i glas o pärlor

Ersk Mattsgården: Rullrån

Forsaljus: Handstöpta ljus

Gröna Huset: Rökt och inlagd fisk

Holmström Maja: Hudikkulan, Hantverk, Bröd m.m.

Hudik Bröd: Surdegsbröd o Kaffebröd

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening: Almanackor, Julkort, Lingonkransar, Hälsingerunor, Lotteri

Hälsingebollen Järvsö: Cocosbollar

Hälsingehantverkarna: Glögg, Lättöl, Skinnprodukter

Johansson Jörgen: Kolbullar

Järvsö Getost: Färsk o lagrad Getost

Kooperationen Kraftkällan: Hantverk

Lammbäckens skinnprodukter: Fårskinn, Mössor, Tofflor Handskar m.m.

Malmqvist Bitte: Rullrån, Torgvantar, Småtomtar m.m.

Mellankvarn: Surdegsbröd o Lättöl

Norman Evy: Ostkaka, Grynkekaka, Rörost

Persson Anna-Kajsa: Äldre julsaker, Antik- o Samlarsaker

Sjöberg Leif: Halmbockar, Kransar, Glögg, Kärvar, m.m.

Sörgården Tolsta: Fårkorv o Fårskinn

Sörlander Anette: Knäckäpplen

Åsbergets Gårdsmejeri: Gårdsproducerade Ko- och Getostar

2017 års Almanacka och Julkort

Säljs på Gammaldags jul på Möljen 20 november kl 12 - 17

och på Guldsmeden lördag 3 december kl 10 - 18

För beställning per post kontakta Kerstin Englund, 070-354 00 89, eller kereng47@gmail.com

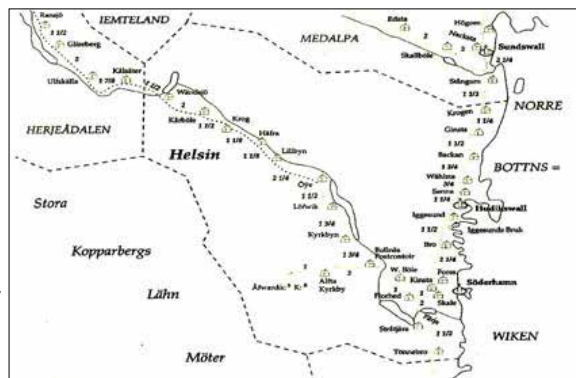
Almanacka 75 kr
Julkort 10 kr/st, 3 st/20 kr,
5 st/40 kr, 10 st/70 kr

Välkommen till vårt bord på Guldsmeden lördag 3 december kl 10.00 - 16.00, då vi säljer lotter, julkort, almanackor och böcker m.m. Vi har en del äldre Hudiksvallslitteratur.

Järnvägs- och poststationen i Hånick 1905.

Poststrutter i Hälsingland 1755.

Berättarkvällen 3 oktober

Posthistoria och brevbärrarminnen

”Postnörden” (han kallade sig själv så) Ulf Johansson berättade det svenska postväsendets historia från dess början år 1636 och fram till 1800-talets slut.

Före 1636 hade man andra sätt att meddela sig med varandra: vårdkasar, pilbud, budkavlar och kurirer. Med hjälp av inkallade tyska organisatörer kom den statliga posten igång, men av Ulfs berättelse förstod man att det var svårt att få ordning på verksamheten med bönder, taxor, fribrev, värdshus och allt och alla andra inblandade. Från 1755 bestraffades våld mot posttjänsteman med döden. Frimärken infördes 1855, och då kom också brevlådan.

Hudiksvall var med i systemet redan från början, och postrutter upprättades i mitten av 1700-talet härifrån mot Jämtland och Helsingfors. 1756 fick Delsbo ett postkontor. Den förste postmästaren i Hälsingland var Welam Hansson. Från och med 1896, då järnvägen Hudiksvall - Bergsjö kom i bruk, inrättades poststationer på järnvägsstationerna i Via, Rogsta och Harmånger. Och något senare i Hånick.

Ulf Johansson vill gärna skriva en bok om posthistoria i Hudiksvalls kommun.

Film

En film från 1943 om postsortering på järnväg visades före kaffepausen.

T v. Före detta post- och telegrafhuset på Käppuddsgatan i Hudiksvall.

T h. Johan Berlin på trucken som gick mellan posten och järnvägsstationen. Alla bilderna i privat ägo.

Bernt Johansson började som postiljonsaspirant 1957 och slutade som brevbärrare 1994. Han tjänstgjorde större delen av tiden i Hudiksvall med omnejd.

I början av sin karriär fick han varva jobb och plugg, man måste bland annat kunna alla 3.000 poststationerna i landet. Jobbet innebar också att man kunde bli utkallad att tjänstgöra i Långsele, Vännäs och många andra orter inom det norra distriktet, som styrdes från Sundsvall.

”Ju fortare man springer, desto fortare får man kväll”, var ett allmänt vedertaget talesätt bland de postanställda. ”Vi försökte sätta rekord hela tiden. Och det var två postutdelningar om dagen då för tiden.”

Det roligaste med Bernts berättelse var nog att han kom ihåg alla namn, smek-/öknamn och vem som bodde på vilken adress i Hudik.

Avlöningen 1955 var 3.915 kr per år, d v s 55 kr/månaden.

”Jag har aldrig ångrat att jag jobbat på posten”, avslutade Bernt Johansson sitt anförande med.

Magdalena Forsberg

Hudiksvalls Posten 1916

För 100 år sedan

7 oktober

Anhållan om utskänkningsrättigheter har till fullmäktige inkommit från Brita Matilda Nyberg, Gerda Guldenberg, Olof Ehn, Anna Andersson, Centralhotellet, Sofia Karlsson, Hotell Helsingland, A. Ahlberg, Park Hotell, Fanny Sundberg och Hotell National.

7 oktober

Gefleborgs orkesterförening ha till stadsfullmäktige inkommit med anhållan om anslag för 1917, då de i annat fall ej kunde komma i tillfälle att under året konserter i Hudiksvall.

7 oktober

Handelsskola har nu öppnats i Hudiksvall av herr Gustaf Sundell. Undervisning meddelas nu i allt som erfordras i bokföring och andra kontorsgöromål. Kursen är beräknad till 4 å 5 veckor och kostar ett för allt 45 kronor.

12 oktober

Gåva till stadsbiblioteket.

Från avlidne Doktor Isidor Ekmans sterbhus har Hudiksvalls Stadsbibliotek som gåva erhållit ett femtiotal volymer, till största delen bestående av skönlitteratur.

12 oktober

Lingonutförseln över Hudiksvall uppgick under september månad till; per fraktgods 34900 kg, per ilgods 16 vagnar, allt till Tyskland, samt under oktober till dags dato per ilgods 7 vagnar.

Dessutom ha inom landet till livsmedelsnämnderna försänts ca 5000 kilo. Över Hudiksvalls kajer ha till dags dato utskeppats icke mindre än 35270 kilo lingon.

17 oktober

Stormen har vållat sjöfarten och fisket stora svårigheter de senaste dagarna. Ute på fiskelägena ha dessutom skador vållats på båtar och bryggor. Särskilt utsatt tycks man ha varit på Hölick, där bl.a. skärets stolthet, en gammal ränn, i vars hägn dansbanan anlagts, gått all världens väg. I Hudiksvalls hamn sletto flera båtar sina förtöjningar. En finsk segelkutter, som legat här allt sedan beslagtagandet i fjol, har sjunkit. Om vädret tillåter kommer den att upptagas i dag.

25 oktober

En danskurs kommer att anordnas å Hotell National under närmaste tiden, av den från föregående sejour här i staden välbekanta Frk. Hulda Coleur.

Alla moderna danser, både Maxime och andra stå på programmet. Anmälan mottages av Frk. Coleur personligen.

25 oktober

En socialdemokratisk ungdomsförening har bildats härstädes med ett 70-tal medlemmar.

25 oktober

En Gustaf Adolfsfest förberedes att hållas i kyrkan den 6 november. Anordnare är som vanligt Svenska Folkförbundet. Programmet kommer att upptaga föredrag, sång och musik.

Julöl

Hudiksvalls Bryggeri Aktiebolag.

CORSET EBON
Verklig figur corset
för den eleganta damen.

Trycker ej, är hållbar
lätt och elegant.
Förstklassig i snitt-
och utförande.

Aluminiumstöd
(Roostria)

Anna Nordin.
TEL. 186.

25 oktober

Hudiksvalls allmänna nykterhetskommitté hade på tisdagskväll sitt höstsammanträde i Godtemplarhuset under Predikant L.O. Larssons ordförandeskap, varvid bl.a. följande ärenden avhandlades.

Efter en stunds diskussion beslöts att göra ett bestämt uttalande mot de begärda öl- och vinutskänkningsrättigheterna på hotell Helsingland och National för nästa år.

Angående spritutskänkningarna på Stadshuset uttalades de synes försiggå alltför fritt, så att restriktionerna som tillämpas på de övriga öl- och spritserveringarna därigenom väsentligen neutraliseras.

Mot det i en hel del portgångar och på gårdarna i staden florerande buteljsuperiet, vill kommittén göra ett uttalande till vederbörande gårdsägare att utöva bättre tillsyn, och där det ej hjälper anmäla till polismyndigheten.

Vidare beslöts att tillsammans med Hvita Bandet anordna en nykterhetsfest i början av november, samt därvid uttala en protest mot spannmålets användning till brännvinstillverkning och sockrets användning till punsch.

2 november

Arbetsförmedlingen har under oktober månad mottagit 15 anmälningar från manliga arbetare, varav 2 familjeförsörjare. På manliga avdelningen ha 7 lediga platser funnits, vilka alla blivit tillsatta. På kvinnliga avdelningen ha varit 13 sökande, av 14 lediga platser ha 8 blivit tillsatta.

Under senare delen av månaden har det varit gott om arbete i skogarna, men ett flertal arbetare ha lämnat det, då det visat sig ytterst svårt att livnära sig. Detta beroende på den där rådande bristen på mjölk, smör med flera livsförnödenheter.

4 november

Inskränkning i brännvinsförsäljningen. Med anledning av de av kontrollstyrelsen utfärda-

de inskränkningarna i brännvinsutskänkning, har Hudiksvalls utskänkningsaktiebolag beslutat att dess innehavare av inköpsbevis, fr.o.m. den 1 november endast skola erhålla 4 liter per månad mot 6 liter förut.

4 november

Som bekant ha en kommitté tillsatts för utredning av vilken ringanordning som vore den lämpligaste i kyrkan. Kommittén har ej ännu lämnat yttrande, men den lämpligaste anordningen är nog kullager till själva ringningen. Till något definitivt resultat kan man ej komma förrän elektricitetsverkets utvidgning är klar. Ringningen skulle nämligen ske medelst elektricitet, och då strömmen brytes några timmar varje söndagsförmiddag kan man ej använda denna kraftkälla förrän reservbatterier erhållits.

4 november

Gefleborgs Orkesterförenings hemställan om anslag för 1917 remitterades vid senaste fullmäktigesammanträdet till beredningsutskottet. Utskottet tillstyrkte ett anslag på 300 kronor, under förutsättning att minst en billighetskonsert, med högst 25 öre i entré, hålles varje gång orkestern besöker staden.

4 november

AB Svenska Lantmännens Bank kommer att öppna ett expeditionskontor i Hudiksvall

7 november

Arbetena med ostkustbanan genom vår ort har nu åter igångsatts. I går började sålunda grävmaskinen vid Galgberget sitt arbete.

7 november

Ovanligt för årstiden.

I lördags voro icke mindre än 4 å 5 fiskebåtar inne i staden med färsk strömming. Fisket har den senaste tiden, trots att vi befinner oss ett

Fortsättning på nästa sida.

Röda Kvarn (G.-T.-Salongen)
Röda skylten
Onsdag, Torsdag, Lördag, Söndag kl. 7— $\frac{1}{2}$ 9, $\frac{1}{2}$ 9—10 e. m.

Hvita Gudar

Amerikansk äfventyrsdrama i 3 akter.
Fullt af spännande och intressanta episoder, härliga vyer, förstklassigt iscensatt.
Ostronfiske i Limfjorden, intressant. Pathés svenska Nyhetsjournal, mycket sevärd.
Enleveringen af miss Daisy, mycket rolig.
Obs! 1 $\frac{1}{2}$ timme. Ej för barn. Entré 35 öre å alla platser.
Obs! Två stora billighetsföreställningar Sönd. 4-5, 5-6 e. m.
med fullständigt nytt program. Barn 10 öre, äldre 25 öre.
"Röda Kvarn" har för säsongen förhyrt seriefilmen "Newyorks mysterier", sensationell!

Glöm ej

H. I. F:s och Segelsällskapet Vikings

Maskerad

i samband med Hudiksvalls Skyttegilles prisutdelning
å Stadshotellet
Söndagen den 15 Okt. kl. 9 e. m.—2 f. m.
Entré: Dam 1 kr.; Herre 1.25; Par 2—.
Musik: "National" samt Flygelmusik.
Salen är stiftfullt dekorerad och illuminerad.
Dräkter uthyras hos Fru Rylander, Fröken Nordins gård.
I tr. upp ö. g. samt på Söndag å Stadshotellet.

stycke in i november, givit synnerligen rikt utbyte.

9 november

Det första Ostkustbanetåget passerade i går middag genom staden och väckte livligt intresse. "Tåget" bestod emellertid endast av ett lokomotiv, avsett att användas vid undanskaffandet av jorden vid grävningssarbetet. Maskinen färdades fram från Hamnspåret längs Östra Tullgatan, på räls som utlades undan för undan till Galgberget. Den ovanliga synen av ett lokomotiv på Tullgatan hade givetvis lockat ut en mängd nyfikna.

11 november

Socketbrist hos sockerbagarna.

Nya Konditoriet har till vidare slagit igen på grund av sockerbrist. En del andra kaféer i staden torde också för närvarande vara illa ute.

14 november

En frimärksautomat kommer att uppsättas utanför ingången till postkontoret.

14 november

Jultomtarnas verksamhet.

Tack vare den hjälp som godhjärtade utomstående lämnat kunna Hudiksvalls jultomtar nu till julen ekipera 25 gossar och 25 flickor. Kläderna kommer att delas ut vid den sedvanliga jultomtefesten, som i år äger rum den 17 december.

21 november

Under hösten har i skärgården i våra trakter tillvaratagits 4744 stycken 1x4 tums furubrädor, 20 stycken 3x9 tums furuplankor, märkta W.O.W.

30 november

Snusfabrikens flyttning från Hudiksvall till Härnösand är nu fullt genomförd. Praktiskt taget upphörde allt arbete redan den 10 juli, då det sista "utslaget" företogs och de flesta arbetarna upphörde med sin anställning här. En och annan har dock gått här ända till sista tiden sysselsatta med

mindre efterarbete, men nu är den gamla Friskens Snusfabrik ett minne blott.

Däremot är Tobaksmonopolets kontor för Hälsingland förlagt hit och kommer väl så att vara, eftersom de för 5 år förhyrt sin lokal i grosshandlare Almgrens före detta kontorslokal.

30 november

Motorbåtar inventeras.

Senast på fredag skola motorbåtsägarna i staden till hamnkaptens ingiva uppgifter om sina farkosters namn, byggår, storlek, fart, oljeförråd och förbrukning, taxeringsvärde m.m. Detta gäller oavsett båten är avsedd för fiske, fraktfart eller nöje.

9 december

Ljus i stadens gårdar.

På grund av en motion av Herr Söderbäck har nu utredning verkställts om indragande av ljus i 10 av stadens fastigheter. Kostnadsförslag ha inkommit från AB Sjölinns verkstäder på 2310 kronor, och från AB Jonssons elektriska byrå på 2097 kronor. Då emellertid stadens elektricitetsverk kan utföra anläggningen för 1800 kronor, med en beräknad vinst på 300 kronor, föreslår drätselkammaren stadsfullmäktige att bifalla motionen, med att beslutets verkställighet måste uppskjutas tills elektricitetsverkets personal få tid att utföra anläggningen.

21 december

I stället för julklappar till sina kunder, ha stadens minuthandlare överenskommit att sammanskjuta ett kontant belopp för att användas till välgörande ändamål.

23 december

Barnens julflaggor kommer i dag att försäljas i staden. Då behållningen oavkortat går till fattiga barns beklädning, anbefalla vi försäljningen på det varmaste i allmänhetens välvilja.

30 december

Hudiksvallsrevyn, som vid sina två föregående framställningar å Hudiksvalls Teater, mottagits med mycket bifall, ges även i afton och på nyårsdagen med diverse nyheter.

Kerstin Englund

Alla annonser kommer från Hudiksvalls Posten 1916.

3 à 4 liter söt mjölk
dagligen (ev. 5 à 6 liter hvarannan dag) önskas köpa. Anvisning å denna tidning.

Höstutflykt

Den 3 september begav vi oss med buss norrut för att först besöka Rogsta Bergöns kapell och sedan våga oss ända in i sydligaste delen av Medelpad – målet där var Galtströms bruk. Spännande!

Utanför Bergöns kapell mötte oss dagens ciceron Elsie Bäcklund Sandberg, som hälsade oss välkomna till Hälsingekustens näst äldsta kapell, byggt 1636. Längre ansågs Bergöns kapell vara det äldsta, men dendro(krono)logiska undersökningar av flertalet kapell år 2012 gav vid handen att Bålsöns var äldst. Det hindrar dock inte Bergöns kapell från att vara historiskt och kulturellt mycket intressant.

Tack vare Elsies medryckande och inspirerande berättelse om kapellet och dess betydelse för framför allt fiskarna i Sågtäkten med omnejd kunde vi ta del av kapellets historia. Från början byggdes det av Norrtäljefiskarna, som hade kungens privilegium att fiska här. Efter bråk med lokala bönder/fiskare övergick privilegiet till Gävlefiskarna 1557.

Predikstolen är från 1500-talet, möjligen ursprungligen från Hög. Målningarna i koret är naivistiska och från 1600-talet. Dessvärre är inte mindre än tre av dessa samt ett votivskepp som hängde i altarfönstret stulna under senare tid. En mycket häftig fisk, en stör!, som fångades här i krokarna någon gång, hänger i taket. Bara den värd en resa till Bergön!

Elsie berättade att kapellets intressenter är mycket aktiva även numera med olika musik- och

Mot järnbruket med masugn, rostugn, smedja mm travar vi nyfiket på.

På brukskontoret möts vi bland annat av pulpeterna och anställningslängderna med arbetarnas inestående löner och dessvärre även deras skulder, som ofta gjorde det mer eller mindre omöjligt för dem att förbättra sina livsvillkor.

Bergöns kapells flagga vajade lite halvljunt, men vi njöt av dagens första fikapaus med Ruts goda bullar.

lyrikprogram samt även sedan några år samlas på juldagen för en kortare konsert/gudstjänst, som har blivit mycket besökt.

Galtström

Efter kaffe och bullar rullade vi vidare norrut till Galtström. Detta var ett av Medelpads äldsta järnbruk, grundat på 1600-talet och drevs fram till 1901. Nuvarande ägare är SCA, som tillsammans med riksantikvarieämbetet underhåller de historiskt intressanta bruksmiljöerna.

Herrgården används som representationsbyggnad av SCA, resten av anläggningen drivs som museum och är öppen sommartid. Den historiska järnvägen (med loket Loke som huvudattraktion) var dessvärre inte i bruk vid vårt besök, men kan rekommenderas som besöksmål sommartid. Mer om detta och andra attraktioner på Galtström kan med fördel läsas på hemsidan www.sca.com/sv/galtstromsbruk/Hem

Trevliga guider och en synnerligen god lunch bestående av strömmingsflundror och västerbotenspotatismos bidrog storligen till en angenäm dag.

Magdalena Forsberg

Barkskeppet Passarouang af Hudiksvall

Sven-Olof Nordenberg

Hudiksvall fick ett tillskott i sin segelfartygsflotta 1873 genom att affärsmannen Frans Alarik Bernadotte Signeul köpte det 18 år gamla barkskeppet Passarouang. Troligen var han ensamägare. I varje fall var han huvudredare. Köpesumman är okänd.

Fartyget var byggt i Holland 1855, och namnet Passarouang är det indonesiska ordet för marknadsplats. Hon var byggd av ek på kravel (bordläggningen ligger kant i kant, fästade mot spanten) och hade en lastförmåga på nästan 180 nyläster. (1 nyläst = 4 250 kg)

Övertagandet skedde i Göteborg, där skepparen Anton Eugene Signeul mönstrade på en besättning i juli 1873. Resorna gick till hamnar i England och Nordamerika. Lasterna bestod sannolikt av trävaror och järn på utresorna och kol eller bomull på hemresorna. Om skeppet och skepparen inte var populära hos sjömännen är oklart, men minst åtta man hade rymt, dels i London, dels i Pensacola. Skepparen Anton Eugene Signeul kanske förde befälet med järnhand.

Incident

Under hans tid som skeppare var Passarouang med om en incident i Östersjön. Skonerten Johanna Antoinette Bothilda från Simrishamn med H Holgersson som befälhavare blev påseglad utanför Gotland. Boken Skånska sjöfartens historia har beskrivit händelsen.

Utdrag ur boken:

”I oktober 1874 på resa Sundsvall – Dieppe med trälast påseglades hon i närheten av Gotland av ett okänt fartyg men lyckades taga sig in till Visby i ganska medfäret tillstånd. Där låg hon, då strax därefter siktades ett skepp med kursen mot hamnen, vilket saknade klyvarbom och stampdävert. När det kommit helt nära, vände det plötsligt och stack till sjöss igen. Den okände skepparen hade tydligen i sista stund observerat sitt delvis avriggade offer och tänkte smita undan. Kapten Holgersson var emellertid icke den, som lät draga sig vid näsan, utan hyrde ögonblickligen ångaren VISBY och började jaga främlingen, som upphanns 6 mil till sjöss. Den främmande seglaren befanns ha plockat bort sitt namnbräde och vid anrop svarades det, att skeppet hette SELMA (1), kapten Sörensen, hemma i Arendal och på väg från Kronstad till

Liverpool, vilket emellertid genast kunde konstateras vara falska uppgifter. När man ville tala med kaptenen, svarades det, att han låg till kojs. Styrman då? Nej, han hade också gått till kojs! På frågan var namnbrädan var, fick man till svar, att sådant hade man aldrig haft! Holgersson lät emellertid ångaren göra några varv omkring fartyget, varvid upptäcktes, att en livboj, som man glömt att stuva undan, stod målat PASSAROUANG. Man slog upp i skeppslistan och saken var klar. Hon var hemmahörande i Hudiksvall. Samtida avisor hoppades, att myndigheterna måtte beivra ett så ovärdigt och sjörövarmässigt beteende av svensk befälhavare”.

Det är oklart om det blev något efterspel av påseglingen. Skepparen A Eriksson övertog befälet 1877 och förde fartyget minst ett år. Därefter, blev Carl Niclas Forsströmson ansvarig för fartyget till 1881, då Passarouang såldes till Mörkö på Åland. Omdöpt till St Olof.

Motgångarna började

De första åren som ålandsfartyg gick nog i stort sett bra, men sedan började motgångarna. Från september 1885 till november 1886 var en tid av problem för barken St Olof. När fartyget var färdiglastat med trävaror i Skellefteå började seglatsen mot Antwerpen. Söder om Gotland sprang fartyget läck, och pumparna kom till användning. Helsingfors Dagblad rapporterade den 4 oktober: *”Sjöölycka. Enl till oss anlänt underrättelse har barkskeppet St Olof från Jormala socken på Åland sprungit läck söder om Hoburg. Fartyget anlöpte nödhavn i Mariehamn den 29 september”.*

Resan till Antwerpen avbröts och kursen sattes om till Mariehamn, där lasten lossades och läckan tätades. Efter att trälasten åter var ombord, började så den avbrutna resan till Antwerpen. Efter att ha passerat Skagen blev vädret hårdare och St Olof tog åter in vatten. Vindpumpen fick gå oavbrutet och besättningen arbetade med handpumparna för att hålla fartyget läns. Omkring 1

”När man ville tala med kaptenen, svarades det, att han låg till kojs. Styrman då? Nej, han hade också gått till kojs! På frågan var namnbrädan var, fick man till svar, att sådant hade man aldrig haft! Holgersson lät emellertid ångaren göra några varv omkring fartyget, varvid upptäcktes, att en livboj, som man glömt att stuva undan, stod målat PASSAROUANG. Man slog upp i skeppslistan och saken var klar. Hon var hemmahörande i Hudiksvall. Samtida avisor hoppades, att myndigheterna måtte beivra ett så ovärdigt och sjörövarmässigt beteende av svensk befälhavare”.

december, kunde lasten börja att lossas i Antwerpen.

Hårt väder

I januari 1886 avgick St Olof från Antwerpen till Kristiansand i barlast. Fartyget kom återigen i hårt väder och pumparna gick hela tiden. Befälhavaren skrev i loggboken: *”Den 26 januari kl:8 f:m hålles skeppsråd med de äldsta av besättningen, och beslöts att hålla av undan vinden för att söka nödbamn för att frälsa lin, skepp och gods”.*

Fortsatta problem

Efter reparation i Leith, Skottland fortsatte så resan till Kristiansand. I Skagerack låg fartyget inlåst i isen i nio dygn. Med hjälp av en ångbåt kom St Olof vidare. Befälhavaren noterar: *”Skeppet tilltagit med att läcka”.* Möjligen blev fartyget ligande i Kristiansand till våren 1887. Här lastades en trälaster för Garston. Efter lossning av trälaster och intag av barlast avseglade barken till Viborg. Problemet med läckan fortsätter, och skepparen noterar i loggboken utanför Karlskrona: *”Skeppets läcka tilltar dagligen och stundligen så att undertecknad befälhavare stod ständigt vid pumpen tillika med besättningen”.*

Till slut kom fartyget så fram till Viborg. I Trångsund intogs en last för Hull. Inför hemresan lastades i Middlesborough järn och kol för Björneborg. Samma dag som lastningen skulle påbörjas pejlades 49 tum vatten i lastrummet. På resan till Björneborg, måste fartyget söka nödhamn i Strömstad, troligen på grund av höststormarna. I november nådde St Olof orderhamnen för lossning av lasten och sedan vinterkvarter. Skepparen skriver i loggboken: *”Axel Lundberg har övertagit vakthållningen för vintern enligt kontrakt. Amen”.*

1890 såldes barken på auktion i Köpenhamn. Köpare var personer från Jormala. St Olof ex Passarouang hade trots alla problem en ganska lång tid på haven. Hon förläste nära Harwich 1893.

Sven-Olof Nordenberg

Källor:

Arkion - Sjömanshusdatabas, Demografisk Databas Södra Sverige, Den åländska segelsjöfartens historia, En bok om Hudiksvall och Hudiksvallsbor (3), Helsingfors Dagblad, Hälsinglands Museum, Skånska sjöfartens historia

Viktor Himmelstrand

Viktor Himmelstrand (1834-1922) är en av de personer, som kanske betytt mest för att Hudiksvall fick ett teaterhus 1882. I motioner till fullmäktige och i Hudiksvallspostens spalter, där han var redaktör från 1873, drev han på för att få till stånd en teater i staden värd namnet.

Vem var då denne Himmelstrand? Varifrån kom han och vilken roll spelade han i Hudiksvalls samhällsliv?

Johan Ludvig Viktor Himmelstrand, som var hans fullständiga namn, var född i Västervik den 6 oktober 1834. Eftersom jag själv härstammar från dessa trakter, så känns hans person lite speciell för mig. Han var son till en sjöman, men fick förmånen att studera. Tjugo år gammal tog han studentexamen i Lund, där han sedan avlade fil kand-examen 1860. Två år senare promoverades han till fil. doktor. Efter en tid som adjunkt vid läroverket i Linköping kom han 1864 till Hudiks-

Viktor Himmelstrand. Privat foto.

vall som lärare i moderna språk, det vill säga engelska och franska.

Stort nit men rätt gnetig

Enligt en lärjunge, Georg Bladin, undervisade Himmelstrand med stort nit, men var rätt gnetig och kunde ge ovet. Bladin hade aldrig hört talas om att Himmelstrand gjort någon utrikes resa och han tvivlar på att eleverna fick lära sig det riktiga uttalet. Men skriva franska lärde han dem, och läsa en fransk bok med obetydlig användning av lexikon kunde vi också, skriver Bladin.

Studieresa till Paris

Men att Himmelstrand aldrig gjort någon utrikesresa dementeras i Claes Nylanders bok om Hudiksvalls Läroverks historia 1800-1968, där det framgår att Himmelstrand fick ett stipendium för en studieresa till skolor i Paris för att studera språkpedagogiken. 1877 vistades han i den franska huvudstaden och följde undervisningen bland annat på Lycée Henri IV. Himmelstrand torde ha varit den förste av lärarna i Hudiksvall som gjort en sådan utlandsresa i syfte att fortbilda sig.

Musik-, sång- och skridskofärdighet

Men Himmelstrand var inte bara lärare, han hade också många andra intressen. Han var musikkunnig och spelade altfiol i amatörorkestern, där han även var förste tenor. Om en av hans mera spektakulära färdigheter vittnar Ebba Nordenadler i boken Hågkomster från 1870-talets Hudiksvall, där hon beskriver Himmelstrands geometriska hel- och halvcirklar med de hemmagjorda smålandsskridskorna på Lillfjärdens is. ”Med spänstig och elegant hållning, armarna korslagda över bröstet och iklädd storm verkade han konståkningsdirektör – om den titeln funnes.”

Samhällsengagemang – tidningsman

Viktor Himmelstrand var emellertid också intresserad av samhällsfrågor. Han var frisinnad, närmast liberal med ett ”lifligt och intelligent

”Nu har emellertid det otroliga inträffat att det bästa av den nyare svenska dramatikens alster, gått öfver den tvivelsutan tarfligaste bland svenska scener”

psyke”. Detta samhällsengagemang ledde honom in på tidningsbanan. 1873 blev han redaktör för Hudiksvallsposten, men han hade medarbetat i tidningen nästan sedan han kom till Hudiksvall under olika signaturer som Jakob Ärlig eller Mårten Knarr. Det var som tidningsman han kom att driva frågan om ett nytt teaterhus. Men han skrev också motioner i frågan tillsammans med handelsman Jaques Wallner. Den 18 augusti 1875 skriver han i en motion till fullmäktige: ”Ärligen erinras man om den i mer än ett afseende kända bristen på ett teaterhus, som i någon mån kunde motsvara stadens behof och tidens fordringar”.

Societets- och teaterhus

Redan 1873 hade ett bolag bildats med uppgift att bygga ett societets- och teaterhus. Stadshuset blev av och stod färdigt 1878, medan teaterhuset sköts på framtiden. Den lokal som dittills fungerat som teaterlokal var Brunns huset, men det var nu mycket förfallet, och då Elfförsska sällskapet den 23 augusti 1877 ger Frans Hedbergs bataljstycke ”Bröllopet på Ulfåsa” skriver Hudiksvallsposten (sannolikt Viktor Himmelstrand) två dagar senare: ”Bröllopet på Ulfåsa och Hudiksvalls Teater, aldrig trodde vi oss få eller våga på samma gång nämna dessa kontraster, då vi år från år under lång tid endast hade att med tystnadens kritik bemöta eländiga farsor eller ännu eländigare skådespelare. Nu har emellertid det otroliga inträffat att det bästa av den nyare svenska dramatikens alster, gått öfver den tvivelsutan tarfligaste bland svenska scener”.

Utän att överdriva, tror jag, att ord som dessa kom att ge starka incitament till att förse staden

med en ny teater. För bara några månader efter Elfförsska sällskapets besök i oktober 1877 dömer brandmyndigheterna ut Brunns huset och vill riva det. Man skriver: ”Huset är till den grad ruttet, bristfälligt i saknad af fönster och dörrar, att det utgör en brandfara”.

Nya teatern invigs 1882

I augusti 1881 började den nya teatern att byggas, och i mars 1882 var den färdig att invigas. Det var teateramatörerna i staden som svarade för invigningen, och bland dessa fanns förstås Viktor Himmelstrand. Och i den franska komedin Gringoire var det han som beklädde huvudrollen. Han hade också från allra första början varit med i teateraktiebolaget styrelse.

Viktor Himmelstrand fortsatte sin lärargärning i Hudiksvall fram till 1904, då han beviljades pension, 70 år gammal.

1906 lämnade han staden och flyttade till Sundsvall, där han avled den 2 april 1922.

Christer Nilsson

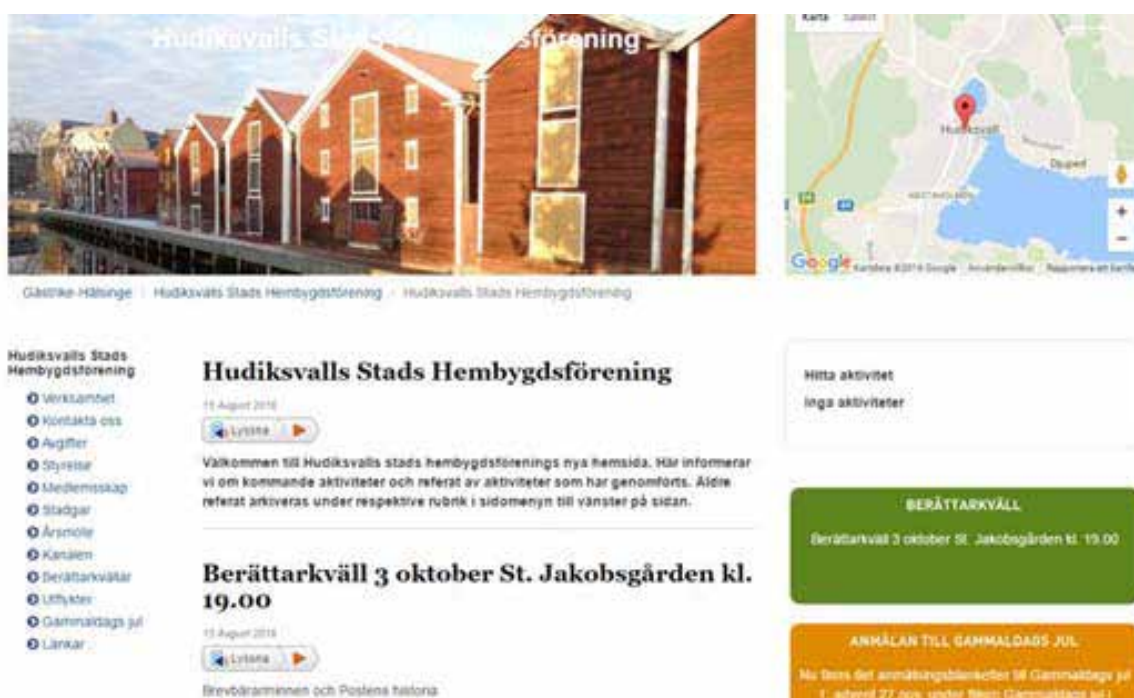
Referenser:

Hudiksvallsposten flera årgångar
Ebba Nordenadler, Hågkomster från 1870-talets Hudiksvall
Husförhörslängd A: 18B
Claes Nylander, Hudiksvalls Läroverks historia 1800-1968

Vår nya hemsida

Så här ser vår nya hemsida ut. Den ligger under Sveriges Hembygdsförbunds hemsida tillsammans med en massa andra hembygdsföreningar, som det också kan vara kul att spana in. Enklast kommer man in på vår sida via adressen www.hembygd.se/hudiksvall

Redaktör för hemsidan är Per-Widar Persson.

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening

Styrelse:

Per-Widar Persson, ordförande
Gunnar Sundblad, sekreterare
Björn Axelsson, kassör
Rut Boëthius
Kerstin Englund
Magdalena Forsberg
Stig Lundén

Suppleanter:

Johnnie Karlsson och Christer Nilsson

Redaktionskommitté för Kanalen:

Gunnar Sundblad (ansv utgivare) och Magdalena Forsberg (red)
Valberedning:
Lars Blomberg (sammankallande) och Sven Bohlin

Adress:

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening
Box 1022
824 11 Hudiksvall

Hemsida och e-postadress:

www.hembygd.se/hudiksvall
info@hudiksvallsstadshembygdsforening.se

Medlemsavgift:

Bankgiro 5005-6951, medlemsavgift 100 kr/år,
familj 150 kr/år.